

Ciril Oberstar

Granitne kocke

Slovenija živi v napornih časih. Pomembni družbenopolitični dogodki prehitujejo eden drugega. Še preden se je uspela končati razprava o slovenskem sofinanciranju bankrotirane Grčije, ki je grozila, da bo v stečaj spravila celotno Evropo, že je učeno javnost razburil načrtovan vladni poseg v pokojninski sistem in v delovna razmerja. Sindikalni zastopniki so se šele pričeli dobro pripravljati na spopad argumentov za obstanek socialne države, ko se je že vnel boj za študentsko delo in jim ukradel medijski prostor. A komaj so s tal slovenskega parlamenta odstranili zadnjo granitno kocko, edini prepričljiv argument tokratnega študentskega gibanja, že so se na obzorju kot znanilke prihajajoče borbe za pošteno mejo pojavile prve krilatice v službi podpore in nasprotovanja arbitražnemu sporazumu. V nedeljo 6. junija so mediji po nareku Državne volilne komisije razglasili delne neuradne rezultate.

O tem, kaj vse je pred posvečeno nedeljo, ki je navrgla referendumske rezultate, iz nacionalke prikapljal v posvečena ušesa njenih gledalcev, še najbolje priča epizoda z Božidarjem Novakom, enim od vodilnih mož agencije za komuniciranje Spem. Ta vrli mož je z nemalo mero zaupanja vase v eni sami potezi povozil 19 let naporov politikov in mednarodnih pravnikov na obeh straneh meje, predstavnikov Evropske unije in nasploh vseh resnih in učenih mož, ki so se doslej ukvarjali s to temo. Občinstvu in voditelju Odmevov je zaupal, da je skupaj s svojimi tovariši – nedvomno prav tako specialisti za javno komuniciranje – v jutranjem „brainstormingu“ odkril, da glede referendumske teme Slovenija še ni izčrpala vseh možnosti. Da politika v svoje vrste ne privablja ravnajvečjih miselnih talentov, je sicer splošno znano, toda tako hudo vendarle ni, da v dvajsetih letih ne bi uspeli domisliti česa boljšega od tega, kar je skupini komunikatorjev nadeževalo ob jutranji kavici, ko se je pripravljala na večerni televizijski nastop svojega šefa. Rešilna ideja, ki doslej še nikomur ni padla na pamet, je bila „vsejugoslovanska konferenca o mejah na Balkanu“. Gospod bi skratka problem z mejo med dvema državama reševal tako, da bi ji pridružil mejne probleme vseh federalnih enot rajnje Jugoslavije. In vendar je takšna metoda reševanja problemov, ki se je tukaj predstavila kot neslana šala, natančna ustreznica načinu vladnega reševanja finančne krize.

Medtem ko se je cvet slovenske politike in civilne družbe ukvarjal z mejo, so jo nekateri prisilno prečkali v smeri iz Slovenije, mimo Hrvaške, proti Bosni in Hercegovini. Bosanski delavci, ki nam gradijo hiše, nakupovalna središča in nogometne stadione, so po črki zakona morali opeharjeni zapustiti Slovenijo. Zapustili so jo praznih žepov, v katerih je manjkalo za nekaj zgaranih mesecev plač. V vsesplošnem prerivanju političnih

dogodkov za pozornost televizijskih kamer je to ena izmed s krizo povezanih tem, ki si ni uspela zaslužiti medijske pozornosti osrednjih informativnih oddaj. Medtem ko so voditelji Odmevov vsak večer znova zagrizli v nov trdi orešček, ki jim ga je nastavila aktualna politika, je njihova novinarska kolegica Jelena Aščič posnela oddajo Dosje, ki uvaja nov dokumentarni žanr: podalpsko grozljivko. Če so se Bosanci v osemdesetih spraševali „Kuda idu Slovenci nedeljom“, je omenjeni dokumentarec postregel z odgovorom na vprašanje, kam gredo v nedeljo Bosanci. Delajo! Delajo najmanj dvanajst, pogosto pa tudi več ur. Če slučajno ne delajo, pa so preveč scagani, da bi počeli kar koli drugega kot ležali na svojih ležiščih v štiriposteljnem zaboju, za katerega plačujejo odurnih 120 do 150 evrov najemnine vsak. Denar od najemnin se povečini steka kar k njihovim delodajalcem. Marx je tej pretkani operaciji kapitalistov dal natančno ime: sekundarna eksploatacija. Ob tem grozljivem dejstvu je Ivan Kroflič, komercialni direktor Vegrada, ki je svojim delavcem velikodušno odstopil trinadstropno hišo v Ljubljani, pravi dobrotnik, pa čeprav jim jo je odstopil proti plačilu in čeprav je vanjo stlačil tudi do 65 zgaranih fizikalcev. Vsaka podobnost z Engelsovim orisom „položaja delavskega razreda v Angliji“ 19. stoletja je povsem naključna in zlonamerna. Bosanski gradbinci, ki so svoj čas našo podalpsko državo opisovali kot sanjsko deželo, so se, pripeljani na delo v Slovenijo, prebudili v nočni mori: v 19. stoletju, ki ga kapitalistična Slovenija 21. stoletja sanja pri belem dnevu.

Tragične ponovitve zgodnjega kapitalizma se še najbolj zavedajo sindikati. Pogled na vladni semafor izhodne strategije pokaže, da je v pripravi ali v obravnavi kopica zakonov, ki posegajo na ureditev področja dela v najširšem smislu. Njihova količina ni nevtralno dejstvo. Prej priča o obsednem stanju na področju delovne zakonodaje. Roj zakonov, ki ga je vlada poslala nad temelje socialne države, je seveda bistveno več od tega, kar lahko sindikalni možganski centri v tako kratkem času prežvečijo. Od dvanajstih zakonskih predlogov, ki se šopirijo pod paketnim naslovom „varna prožnost in socialna kohezivnost“, sta največ dva vredna drugega dela imena. Preostalih deset sledi konceptu varne prožnosti. Javna skrivnost tega koncepta je, da je prožnost edina novost, ki jo prinaša, že dosežena varnost pa tisto, kar odpravlja. Sindikati bodo že zaradi gole količine novih predlogov na področju delovne zakonodaje morali popuščati. V nasprotnem primeru jim bo politična in medijska srenja očitala, da delujejo kot relikv iz 19. stoletja!

Naj se sliši še tako nenavadno, toda trenutna vlada v času krize le nadaljuje projekt, ki ga je prejšnja vlada v času konjunktura začela pod taktirko mladoekonomistov. Mladi ekonomisti, kakor smo v naši deželi prijazno poimenovali radikalne neoliberalce, od svojih prvih korakov na javni sceni dalje niso nehali oznanjati odvečnosti sindikalnega gibanja. Po nedavnem nastopu Jožeta P. Damjana v Odmevih, kjer je priznal obstoj nepremičninskega balona, ki ga je pomagala napihovati njegova gospo-

darska politika v obdobju prejšnje vlade, je postalo jasno, da je nasprotovanje sindikatom nemara še edina neovržena dogma njihovega neoliberalnega ekonomskega programa. Vse druge predpostavke so se medtem namreč že preobrnilo v svoje nasprotje. Takrat se je državo z vsemi sredstvi preganjalo s svobodnega trga, zdaj ji vsi mladi ekonomisti po vrsti pridigajo nujnost vrnitve na trg. Sveti srd nasproti sindikalnemu organiziranju delavstva pa ostaja v gospodarski depresiji enako močan kakor v ekonomski konjunkturi.

V tem se slovenska uradna politična ekonomija ne razlikuje bistveno od evropske. Tudi Evropa se je nenadoma uvedla, da krčenje delavskih pravic ni več stvar politične izbire, temveč posledica gospodarske nuje, ki jo je Evropski uniji vsilil primer Grčije. Toda veliko bolj kakor politični Evropi se je Grčija zgodila socialni državi in sindikatom. Znani Delov ekonomski analitik Dragiša Bošković je že pred časom v svoji kolumni zapisal, da je ob velikih finančnih injekcijah držav na bančnem trgu v času krize bilo le še vprašanje časa, kdaj bodo finančno bankrotirale tudi države.

Ko so banke in druge finančne institucije v krizi ugotovile, da postajajo nelikvidne, so zahtevale finančno podporo matičnih držav. In jo tudi dobile. Ko so te iste finančne institucije odkrile, da so države same zašle v likvidnostne težave, so gladko pozabile na pakt o vzajemni solidarnosti in državnim kreditom preprosto zvišale obrestno mero. Kar se naivnega opazovalca tiče, je razlika v tem, da je tisto prvo politična zahteva, ki bi jo države lahko tudi ne izpolnile, to drugo pa gospodarsko dejstvo, ki ga ni mogoče ignorirati. Ko je eden izmed sodelavcev najmočnejšega politika na svetu, predsednika ZDA, opazil, kaj so finančni trgi storili njegovi državi, je vzkliknil, „da bi se v eni od prihodnjih inkarnacij najraje pojavil kot trg obveznic, ker je očitno močnejši od ameriškega predsednika“¹. Sergu Halimiju je na primeru Francije uspelo plastično ponazoriti, na koga bo granitna logika politične ekonomije sodobnih držav prevalila reševanje finančnih problemov: „Dvajsetega maja 2010 so imetniki vrednostnih papirjev družbe Societe generale, ki jih je pomirila nova finančna injekcija za 750 milijard evrov, pridobili 23,89 odstotkov vrednosti. Istega dne je francoski predsednik Nicolas Sarkozy izjavil, da zaradi zaskrbljenosti glede proračunske nepopustljivosti ne bo obnovil izjemne pomoči družinam v stiski za 150 evrov.“² V tej paradoksnih situaciji sodobnega sveta nam ne preostane drugega, kakor da se bodrimo s preprosto brechtovsko uganko: Kaj je granitna kocka v rokah študenta v primerjavi z obrestno mero v rokah bančnika?

¹ Dragiša Bošković, Strah z velikimi očmi, Sobotna priloga Dela, 12. junij 2010, str. 17.

² Serge Halimi: *Vlada bank*, Le Monde diplomatique, junij 2010, št. 058.